

Z ŻYCIA OŚRODKÓW AKADEMICKICH

LUCYNA MYSZKA-STRYCHALSKA

ORCID: 0000-0003-2973-1379

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

E-mail: lucyna.myszka@amu.edu.pl

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROJEKTU: *PUPPET THEATRE INTEGRATION IN SCHOOL EDUCATION FOR SOCIAL INCLUSION OF VULNERABLE AND MARGINALIZED GROUPS (PUPPET INTEGRATE)*

Międzynarodowy projekt grecko-polski *Puppet INTEGRATE* ukierunkowany jest na radzenie sobie ze zjawiskiem wykluczenia i marginalizacji wśród dzieci i młodzieży, a także zapobieganie temu zjawisku poprzez wykorzystanie metody lalkarstwa teatralnego. Realizacja projektu miała miejsce w okresie od 1 kwietnia 2024 do 30 września 2025 roku. Były w niego zaangażowane trzy ośrodki partnerskie: Uniwersytet Arystotelesa w Salonikach (Aristotle University of Thessaloniki, AUTH) i Wizualny Teatr Lalek (Visual Puppet Theatre) „Prasin Aloga” (reprezentujące stronę grecką) oraz Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) (występujący z ramienia Polski). Projekt *Puppet Theatre INTEGRation in school education for social inclusion of vulnerable and marginalized groups (Puppet INTEGRATE)* jest dofinansowany przez Unię Europejską (Erasmus+ KA210-SCH, Umowa nr: 2023-2-EL01-KA210-SCH-000171311).

Rolę instytucji koordynującej pełnił Uniwersytet Arystotelesa w Salonikach, a funkcję kierownika projektu sprawował prof. Antonis Lenakakis wspierany przez zespół z Wydziału Edukacji (Faculty of Education) AUTH: Martha Ioannidou, Maria Koltsida oraz Stathis Sidiropoulos. Z kolei w imieniu Wizualnego Teatru Lalek „Prasin Aloga” działali w nim Emmanouela Kapokaki, Alexandros Giannakoulis i Maro Bourdalou. Realizatorami działań projektowych na Uni-

wersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu było pięć jednostek Wydziału Studiów Edukacyjnych: Pracownia Pedagogiki Szkolnej reprezentowana przez dr. Mateusza Marciniaka – kierownika projektu w Polsce, mgr Karinę Barecką, mgr Annę Borkowską, mgr Mariannę Racką, dr hab. Renatę Wawrzyniak-Beszterdę, prof. UAM; Pracownia Badań nad Procesem Uczenia się z udziałem dr Michaliny Kasprzak; Zakład Socjopedagogicznych Problemów Młodzieży z przedstawicielkami w osobach dr Bożeny Kancelerz, dr Lucyny Myszk-Strychalskiej, dr Pauliny Peret-Drażewskiej; Zakład Edukacyjnych Badań nad Językiem i Komunikacją Dziecka z jego członkinią dr Anną Rybińską; a także Laboratorium Edukacji Muzycznej ze współudziałem dr Katarzyny Foreckiej-Waśko.

Główny cel projektu był zogniskowany wokół zagadnienia integracji dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem (m.in. dzieci migranckich i reprezentujących mniejszości etniczne i narodowe) w edukacji poprzez wykorzystanie lalek teatralnych. Ukierunkowany był on na ułatwienie procesu społecznej integracji dzieci z grup wrażliwych (m.in. uczniowie będący migrantami, osoby zagrożone przedwczesnym porzuceniem nauki i uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) poprzez wspieranie ich procesu adaptacji kulturowej i zmniejszanie dyskryminacji, z którą się spotykają, a także upodmiotowienie (wzmacnianie pozycji) dzieci w środowisku szkolnym. Związany był z mobilizacją edukatorów i animatorów poprzez wykorzystanie metod lalkarskich oraz inspirowanie ich do twórczości. Projekt koncentrował się na zachęcaniu odbiorców (osób pracujących w szkołach oraz edukatorów i animatorów pracującym z dziećmi zagrożonymi wykluczeniem) do stosowania interaktywnych narzędzi teatralnych. W swoich założeniach miał on zapewnić edukatorom i animatorom pracującym z dziećmi narażonymi na wykluczenie konkretne szkolenia w zakresie edukacji z wykorzystaniem lalek teatralnych i stworzenie platformy cyfrowej poświęconej wymianie doświadczeń z tego zakresu.

Zadania nauczycieli biorących udział w projekcie polegały na poszerzaniu swojej wiedzy i umiejętności z zakresu lalkarstwa podczas seminariów szkoleniowych, a następnie ich wykorzystanie w praktyce pedagogicznej podczas zajęć szkolnych z uczniami. W swoich placówkach edukacyjnych nauczyciele tworzyli 3–5 osobowe zespoły uczniowskie, które przygotowywały około 5-minutowe improwizacje z wykorzystaniem samodzielnie wykonanych lalek teatralnych. Ich praca była systematycznie koordynowana, a umiejętności rozwijane podczas spotkań, na których omawiano nagrania improwizacji ćwiczeniowych, a następnie nauczyciele otrzymywali informacje zwrotne na temat swoich postępów. Jako rezultat końcowy mieli oni opracować nagrania uczniowskiej improwizacji (bez wizerunku uczniów), które zostały umieszczone na platformie internetowej projektu.

W trakcie trwania projektu miało miejsce sześć spotkań szkoleniowych. Pierwsze z nich odbyło się 27 września 2024 na Wydziale Studiów Edukacyj-

nych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w formie stacjonarnej podczas Międzynarodowego Seminarium pt. *Puppet Theatre for Integration in Education*. Stanowiło ono część wprowadzającą do projektu i służyło zapoznaniu się osób biorących w nim udział ze strony polskiej i greckiej, przedstawieniu najważniejszych założeń celów przedsięwzięcia oraz zdobyciu podstawowej wiedzy i umiejętności na temat wykorzystania metody lalkarstwa teatralnego w edukacji, w tym w szczególności ze wskazówkami dotyczącymi atmosfery towarzyszącej powstawaniu lalek i ich późniejszego wykorzystania. Seminarium wraz z warsztatami prowadzone było w języku angielskim przez przedstawicielkę Wizualnego Teatru Lalek „Prasin Aloga” Emmanouelę Kapokaki w asyście dr. Mateusza Marciniaka z Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM, który zapewnił tłumaczenie. Uczestnicy podczas warsztatów mieli okazję wykonania własnej lalki teatralnej z czarno-białych gazet oraz poznania zasad jej animacji (właściwego uchwytu, manipulacji i wyrażania emocji takich jak radość, smutek oraz złość). Emmanouela Kapokaki zaprezentowała przykładową improwizację teatralną, która miała stanowić inspirację dla przyszłych improwizacji przygotowywanych przez uczniów przy wsparciu nauczycieli.

Pozostałe spotkania warsztatowe odbywały się w formule online i realizowane były za pośrednictwem aplikacji ZOOM, z kolei na platformie MS TEAMS udostępniano tłumaczenie symultaniczne z języka angielskiego na język polski. Warsztaty odbyły się w terminach: 24 października 2024, 28 listopada 2024, 16 stycznia 2025, 27 lutego 2025, 27 marca 2025. Brali w ich udział nauczyciele z Polski oraz z Grecji. Przed każdym spotkaniem przesyłali oni nagrania swoich propozycji improwizacji przygotowanych wraz z uczniami (zamieszczanych w zbiorczym folderze OneDrive), które następnie były omawiane przez Emmanouelę Kapokaki – założycielkę Teatru Lalek Sztuk Pięknych „Prasin Aloga” i absolwentkę Wyższej Szkoły Teatru Lalek (Charleville-Mézières, Francja) – zajmującą się wykorzystaniem różnych technik lalkarskich przy tworzeniu spektakli z naciskiem na ekspresję artystyczną. Na każdym etapie projektu, począwszy od pierwszych prób związanych z pracą z lalkami do przesłania improwizacji końcowych, uczestnicy byli wdrażani w kolejne tajniki tworzenia historii, ruchów lalek i wyrażania emocji z ich pomocą. Mogli brać udział w dyskusjach, zadawać pytania (nie tylko podczas warsztatów, ale także poprzez kontakt e-mailowy), dzielić się swoimi przemyśleniami i wątpliwościami. Otrzymywali nie tylko wsparcie Emmanoueli Kapokaki oraz koordynatorów z Wydziałów Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, którzy sprawowali pieczę nad poszczególnymi placówkami edukacyjnymi biorącymi udział w projekcie, ale również mogli korzystać z filmów instruktażowych zamieszczonych na projektowym kanale YouTube.

Przygotowywane improwizacje mogły dotyczyć wybranych zagadnień związanych życiem codziennym uczniów, różnych problemów do rozwiązania

oraz tematu wykluczenia i marginalizacji w edukacji. Każda z nich miała swój tytuł. Zalecano, by były opracowywane zgodnie ze wskazówkami zawartymi w konspektach znajdujących się w cyfrowym „podręczniku”, stworzonym na potrzeby projektu przez przedstawicieli wszystkich instytucji partnerskich. „Podręcznik” obejmuje część wprowadzającą, zawierającą analizy stanu edukacji lalkarskiej w Grecji i Polsce oraz część praktyczną – zestaw scenariuszy pięciu spotkań warsztatowych. Oto ich tytuły: „Dyskusja bazująca na tematyce (zagadnieniu)”, „Tworzenie lalek teatralnych i rozwijanie postaci”, „Animacja (ożywianie) lalek teatralnych”, „Improwizacja z lalką”, „Różne sposoby wykorzystania lalek w klasie”.

Istotne było zaprezentowanie widocznych i czytelnych dla odbiorców ruchów lalki, pokazywanie wysiłku wkładanego przez nie w różnych scenach i w proces decyzyjny oraz akcentowanie przejść pomiędzy różnymi momentami kluczowymi. Improwizacje składały się z części takich jak: wprowadzenie bohatera, fazy zasadniczej, w której miał miejsce punkt kulminacyjny i prezentowano zmagania głównej postaci, prezentacji rozwiązania trudności. Akcentowano, by osoby trzymające lalki miały jednakowe lub czarne stroje i niewidoczne twarze oraz nie wypowiadały żadnych słów, lecz skupiały się na wyrażaniu emocji.

W projekcie wzięło udział 10 placówek edukacyjnych z Polski. W ich gronie znalazły się: Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Olgi Sławskiej-Lipczyńskiej w Poznaniu, Szkoła Podstawowa Cogito w Poznaniu, Szkoła Podstawowa nr 11 im. gen. Dezyderego Chłapowskiego w Poznaniu, Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Lubiczu Górnym, Szkoła Podstawowa nr 83 „Łejery” im. Emilii Waśniowskiej w Poznaniu, Piątkowska Szkoła Społeczna im. dr Wandy Błęńskiej w Poznaniu, Szkoła Podstawowa nr 3 im. Adama Mickiewicza w Szamotułach, Zespół Szkół im. Marii Konopnickiej w Kościanie, Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Ziemi Krzyskiej w Krzyżu Wielkopolskim, Szkoła Podstawowa im. Adama Wodczicki w Rogalinie. W celu uzupełnienia standardowych działań z nauczycielami w placówkach edukacyjnych w Polsce zrealizowano projekt także we współpracy z Powiatowym Środowiskowym Domem Samopomocy w Kościanie – placówką zapewniającą dzienną opiekę dorosłym osobom z niepełnosprawnościami lub zaburzeniami psychicznymi, w którym przeprowadzały go terapeutki.

Szkoły były reprezentowane przez 49 nauczycieli (przedmiotowych, pedagogów, terapeutów, logopedów, psychologów) – liczba ta obejmuje również dyrektorów szkół, którzy wyrazili zgodę na udział w projekcie oraz wybrane osoby koordynujące projekt z ramienia Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, pełniące podwójną rolę – realizatorów i koordynatorów projektu, a także 212 uczniów w wieku 8–14 lat (przy czym najwięcej z nich miało 9–10 lat). Warto podkreślić, iż jest to liczba bardzo satys-

fakcjonująca, ponieważ założenia projektu zakładały udział 35 uczniów z Polski. W trakcie spotkań projektowych powstały 93 improwizacje ćwiczebne oraz 73 zdjęcia przesłane przez nauczycieli oraz 33 improwizacje końcowe (czyli ponad 10 więcej, niż zakładano!). Przy czym należy zaznaczyć, że ostatecznie na stronie internetowej projektu zostało zamieszczonych 19 nagrań improwizacji spełniających wskazane wymogi (np. zakrycie twarzy uczniów).

Każda placówka edukacyjna biorąca udział w projekcie mogła liczyć na wsparcie przypisanego jej jednego z siedmiu koordynatorów z Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (dr Mateusz Marciniak, dr Michalina Kasprzak, dr Bożena Kanclerz, dr Lucyna Myszka-Strychalska, dr Paulina Peret-Drażewska, dr Katarzyny Forecka-Waśko, dr Anna Rybińska). Do ich zadań należało monitorowanie procesu realizacji projektu przez nauczycieli i uczniów, udzielanie odpowiedzi na zadawane pytania oraz przekazywanie wskazówek dotyczących przygotowania improwizacji lalkarskiej. Dodatkowo wszyscy pedagodzy uczestniczący w tym przedsięwzięciu na bieżąco otrzymywali informacje mailowe dotyczące terminów spotkań, zadań do wykonania, poczynionych ustaleń oraz z zaproszeniami na poszczególne wydarzenia.

W trakcie projektu zostało wypracowanych wiele cennych rezultatów. Na wstępie nauczyciele zostali poproszeni o wypełnienie kwestionariusza ankiety diagnostycznej odnoszącej się do ich doświadczeń oraz potrzeb związanych z wykorzystaniem lalek teatralnych w edukacji. Podobne badanie ankietowe miało miejsce u progu zwieńczenia projektu w czerwcu 2025 roku i dotyczyło jego ewaluacji oraz przemyśleń nauczycieli na temat jego przebiegu i omawianej metody lalkarstwa. Zostało ono uzupełnione częściowo ustrukturuowanymi wywiadami, w których mogli oni opisać swoje wrażenia na temat projektu, reakcji uczniowskich oraz wskazać obszary, w jakich wykorzystują lalkarstwo w swojej pracy edukacyjno-wychowawczej. Ich wyniki zostały opisane w końcowym raporcie z projektu. Ponadto w wyniku współpracy polsko-greckiej powstał cyfrowy „podręcznik” zawierający opis praktyk współtworzenia edukacji lalkarskiej, strona internetowa i repozytorium edukacyjne z materiałami o lalkarstwie i improwizacjami przygotowanymi w zespołach uczniowskich w ramach projektu. Znajdują się one pod linkami:

<https://www.puppetintegrate.eu/>,

<https://www.facebook.com/people/PuppetIntegrate/61563366269719/>,

https://www.instagram.com/puppetintegrate_/?utm_source=

<https://www.youtube.com/@PuppetINTEGRATE>.

Podjęto także działania promocyjne związane z projektem, którego założenia i przebieg przedstawiono w trakcie wystąpień konferencyjnych, m.in. podczas: IX Ogólnopolskiej Konferencji *Strefa projektów edukacyjnych i społecznych* (2.04.2025), Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Dziecko w wieku przed-*

szkolnym i wczesnoszkolnym w zmieniającym się świecie. Wyzwania dla edukacji (22–23.05.2025) oraz VI Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Wielowymiarowość pomocy, wsparcia społecznego, poradnictwa. Perspektywa interdyscyplinarna* (3–4.04.2025), które miały miejsce na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Podsumowania projektu w Polsce dokonano podczas Międzynarodowej Konferencji pt. *Bridging Diversity in Education – The Puppet Theatre in Working with Disadvantaged Children and Youth*, która odbyła się dnia 23 czerwca 2025 roku na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM. Konferencja została otwarta przez Prodziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM Natalię Walter, a słowo wstępne wygłosili także: Antonis Lenakakis, Mateusz Marciniak oraz Emmanouela Kapokaki. Wydarzenie składało się z trzech sesji. W pierwszej z nich, zatytułowanej „«Puppet INTEGRATE» Project Results (AMU, Poznań)” swoje wystąpienia zaprezentowały następujące osoby: Lucyna Myszk Strychalska, Paulina Peret-Drążewska („Project «Puppet INTEGRATE»: Main Results Analysis”), Mateusz Marciniak („Implementation of Socially Engaged Art in Working with Marginalised Youth”), Bożena Kanclerz („For the Benefit of the School Community – Inclusive Education from a Slightly Different Perspective”), Katarzyna Forecka-Waśko, Michalina Kasprzak („Art of Improvisation in Education”), Anna Rybińska („Creative and Imaginative Adult – Creative and Imaginative Child”), Karina Barecka, Anna Borkowska, Marianna Racka („«Starters» as a Way of Going Beyond the «Lesson-Topic» Scheme. Practical Solutions to Awaken Students’ Creativity”) oraz Emmanouela Kapokaki („Visual Puppet Theatre PRASIN ALOGA: Empowering Society through Puppetry – the Journey from Newspaper Pages to Human Insight”).

W drugiej sesji konferencyjnej „Experiences of Participants of «Puppet INTEGRATE» Project (Teachers & Therapists Voice)” wystąpili: Katarzyna Forecka-Waśko („«Never to Late for Friendship» Reflection on the Implementation of the «Puppet INTEGRATE» Project in Olga Sławska-Lipczyńska Ballet School in Poznan”), Ewelina Wiśniewska („A Bad School Day”), Katarzyna Morawa, Katarzyna Nowak („Come on, Don’t Hate, Come on, Give a Hug”), Patrycja Kuśnierzak, Aleksandra Nowak, Małgorzata Paluszkiewicz, Katarzyna Smoczyk („Talent Show – Activating Students with Intellectual Disabilities”), Anna Hordecka, Eliza Kozłowska, Katarzyna Pryfer-Dolata („Creative Puppetry in Working with Children with Intellectual Disabilities”), Kamila Mądra-Kończak, Anna Kaczmarek i Hanna Jaworska („The use of Theatrical Puppets in Working with Adults with Disabilities”).

Z kolei w trzeciej części spotkania pt. „Experiences of Participants of «Puppet INTEGRATE» Project (Teachers & Students Voice)” miały miejsce wystąpienia: Agnieszki Beby, Danuty Schmidt, Małgorzaty Sujak, Haliny Walczak („Children

at School – Dealing with Problem of Peer Exclusion”), Grzegorza Babicza („«The Kingdom of Boredom» – Theatrical Puppets in Working with the Topic of Boredom”), Anny Januchowskiej („Ecology – Theatrical Puppets in Working with the Theme of Taking Care of our Planet”), Klaudii Lamchy („Daily Life – Puppet Theatre and the Culture of Living”), Joanny Buczak („A Friend – Building of Relation in the School”), Karoliny Borowiec, Kornelii Małek oraz Nadii Sroki („Creating Theatre Experiences for Children outside of the School Environment”). Na zakończenie konferencji w Poznaniu osoby reprezentujące każdą z instytucji biorących udział w projekcie otrzymały pakiety materiałów artystycznych zgodnie z ideą „Art in the box”. Pakiety dla placówek do pracy z uczniami i uczennicami zaangażowanymi w tworzenie improwizacji zawierały materiały (*Consumables*) zgodne z zapotrzebowaniem wskazanym przez koordynatorów instytucjonalnych.

Podsumowanie projektu w Grecji stanowiła Międzynarodowa Konferencja pt. *Art, Education and Puppetry: Integrating the Puppet into the Classroom*, która odbyła się 12 września 2025 roku na Uniwersytecie Arystotelesa w Salonikach. Otwarcia konferencji dokonali Athanasios Aidinis (Dziekan Wydziału Edukacji AUTH), Sylwia Jaskulska (Prodziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM), Anastasia Dimitriou, Anna Iliopoulou, Antonis Lenakakis, Mateusz Marciniak oraz Emmanouela Kapokaki. Konferencja w Salonikach również składała się z trzech sesji. Pierwsza z nich została nazwana „PuppetINTEGRATE – Description and Results from Poland” – wystąpili: Lucyna Myszka-Strychalska, Paulina Peret-Drażewska („Making use of puppets in education – Implementation of «PuppetINTEGRATE» Project in Poland: Process, participants and results”), Katarzyna Forecka-Waśko, Anna Rybińska („From emotion to expression – Puppetry in school as a tool for development and therapy from the teachers’ perspective”), Michalina Kasprzak, Bożena Kanclerz („Puppets in the classroom: Students’ journeys into art, empathy, and social inclusion”) oraz Mateusz Marciniak („Socially engaged practice with diverse youth – «PuppetINTEGRATE» Project’s expectations and outcomes”). W drugiej części pt. „PuppetINTEGRATE – Description and Results from Greece” głos zabrali: Antonis Lenakakis, Martha Ioannidou, Maria Koltsida, Efstathios Xafakos, Theodora Papaioannou, Dorotheos Orfanidis („The living power of the puppet: A journey of creativity in the classroom”) oraz Emmanouela Kapokaki („Guiding the implementation of puppetry in the classroom for PuppetINTEGRATE”). Natomiast w ostatniej części spotkania pt. „Best Practices – Presentations by Greek & Polish Teachers” swoje przemyślenia zaprezentowali następujący greccy nauczyciele: Anastasia Tombazi (Refugee Education Coordinator, Directorate of Primary Education of Western Thessaloniki), Natasa Sechidou, Eirini Vlazaki (2nd Primary School of Sykies), Efstathios Xafakos, Kornilia Chatziparaskevidou, Pantelina Chachoudi (11th Primary School of Giannitsa), Georgios Pasiopoulos (9th Primary School

of Chalandri), Sotiria Eleftheriadou, Franzeska Prapavesi (Kindergarten of Kiotros, Pieria), Georgia Tzilou (2nd Kindergarten of Messini), Fotini Katsirma, Evi Kompiadou, Eugenia Notaridou, Anna Sofianidou (14th Kindergarten of Sykies), Pinelopi Prompona, Maria Koltsida, Katerina Exarchou (23rd Primary School of Acharnes), Anastasia Giannakou, Dimitra Bletsas, Vasiliki Stragali, Georgia Nazari, Theodora Papaioannou (39th Primary School of Larisa) oraz przedstawicielka polskich nauczycieli – Katarzyna Forecka-Waśko (UAM).

Konferencje były doskonałą okazją do przedstawienia efektów pracy wszystkich osób uczestniczących w projekcie oraz wyrażenia serdecznych podziękowań za zaangażowanie i podjęty wysiłek w realizację jego założeń. Zaprezentowano podczas nich improwizacje wypracowane w czasie trwania projektu, przeprowadzono rozmowy podsumowujące oraz podzielono się przemyśleniami i doświadczeniami, które miały miejsce w jego trakcie. Nauczyciele z Polski i Grecji dzielili się swoimi refleksjami, opowiadali o odniesionych sukcesach i wyzwaniach, z jakimi zmagali się w czasie realizacji projektu. Podkreślali, że uczniowie chętnie włączali się w proces twórczy i przygotowywanie lalek, budowali relacje w zespole i uczyli się wyrażać swoje emocje. Z kolei wyzwaniem było wdrażanie metody lalkarstwa w liczny zespół klasowy, proces animowania lalki oraz wydawanie dźwięków.

Wypowiedzi nauczycieli z Polski i Grecji świadczyły o tym, że zamierzają oni rozpowszechnić poznaną metodę w szerszym środowisku szkolnym w swoich placówkach edukacyjnych. Należy żywić nadzieję, iż wypracowana metoda lalkarstwa teatralnego znajdzie trwałe miejsce w codziennej praktyce szkolnej jako wspierająca nauczycieli i uczniów w budowaniu otwartej, włączającej relacji i przestrzeni edukacyjnej.